

98393828-0	10/07/2026	שבת	עמוד 18	1	15.82x22.76
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

מסע ושברו :

להאמין ולזכור

יעקב ספוקיני, M.A. ביחסים בינלאומיים

מסע ושברו

זקן רבני וילנה קידם את פניו ברגש רב ובברכת כוהנים המשולשת, עם ספר תורה קטן וארון קודש מלאכת מחשבת. ד"ר הרצל נשק לספר התורה ואמר: "מאד רציתי להכיר את אָחִי בתחום המושב, להרגיש בצערם, לראות בשמחתם ולספר לפניהם את אשר בלבי. אך לא בי תלוי הדבר. הסתפקו, אפוא, בדברי המעטים והגידו לכל אחינו, כי אני מלא תקווה [רמז לאוגנדה] ואף משוכנע ובטוח כי תקוותנו תתקיים".

אלפים ליווהו בכל הרחובות בהם עברה מרכבתו, אבל המשטרה פיזרה אותם. קצין המשטרה פניסקו, שעמד ליד הכניסה למלון, אמר לחשובי הציונים ברוסית: "אדוני הציונים! פלשתינה טרם ניתנה לכם, אבל מלך כבר יש לכם. כל קומתו הזקופה ומראהו, עיניו וזקנו השחורים, אומרים כי שליט הוא על בני אדם, בלי הבדל עם".

זה הזמן, חשב הרצל, להציע לקונגרס השישי, שיכנס בעוד כמה ימים, את רעיון אוגנדה. הרצל, שהתמסר לציונות בכל מאודו, לא באמת הבין ללב העם, ולכן הופתע לחלוטין כי דווקא יהודי רוסי הצביעו בהמוניהם נגד רעיון 'המולדת הזמנית' באוגנדה.

למרות שההצעה דיברה רק על שיגור משלחת ציונית לבחון את הרעיון, פרשו מאות מהמתנגדים לאוגנדה מהאולם המרכזי וישבו ישיבת אבל על אובדן הארץ. הרצל ניסה לפייסם והכריז ברגש: "אם אשכחך ירושלים, תשכח ימיני". אוגנדה היא רק צעד במסע ההיסטורי לארץ ישראל.

- Yaakovspok1@gmail.com -

לרוסיה בחודש אב תרס"ג [1903]. מסע זה התקיים אחרי פרעות קישינב בפסח תרס"ג. במשך שלושה ימים ערכו האנטישמים פוגרום ביהודי העיר. כ-50 יהודים נרצחו באכזריות רבה, ועוד מאות נפצעו. רכושם נבזז, ונראה היה שלשלטונות כלל לא אכפת. יתרה מכך, הם עודדו את הפרעות.

הרצל כאב את כאבם והרגיש דחף חזק לעזור. ברם, הפרעות אירעו לאחר כינוס של חמישה קונגרסים ציוניים ואחרי ניסיונות כושלים של הרצל, כנציג העם היהודי להשיג אישור בינלאומי למדינה יהודית בא". במגעיו האחרונים עם הבריטים נפלו ההצעות לפתרון בזו אחר זו: לא אל-עריש ולא קפריסין באו בחשבון.

שר המושבות הבריטי צ'מברליין הציע להרצל את אוגנדה שבמזרח אפריקה. מטעמי נימוס, לא דחה הרצל את ההצעה על הסף וביקש זמן לבדוק. והנה עתה חש, שאולי זהו הפתרון. הרי אם לא ייעשה דבר, יפוצו יהודי רוסייה לכל עבר והרעיון הציוני ייגנז. בנוסף, חשש הרצל לגורלם של העניים שלא היה ביכולתם להגר לארץ רחוקה. בזכות קשר אישי עם אצילה פולנית, שהייתה מיודדת עם שר הפנים הרוסי ויאצ'סלב פּלֶכֶה, השיג הרצל פגישה עימו. השר הרוסי הביע תמיכה ברעיון של מדינה יהודית, העיקר שהיהודים יהגרו מרוסיה.

למרות מחלתו, האריך הרצל במסעו והחליט לבקר בקהילה היהודית בוילנה. יהודי המקום נאספו באלפיהם לקבל את פניו בהתרגשות גדולה.

זקן רבני
וילנה קידם
את פניו
בברכת
כוהנים
המשולשת,
עם ספר
תורה קטן
וארון קודש
מלאכת
מחשבת

פרשת מסעי פותחת בסקירה היסטורית של מסעות בני ישראל במדבר. שואל רש"י: "למה נכתבו המסעות הללו? ועונה, בפירושו השני, עפ"י מדרש תנחומא: "משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו", ובדרך חזרה הזכיר לו מה עשו בכל אתר ואתר.

ר' יצחק הורביץ מסביר ב"באר יצחק": "ועל דרך זו גם סיפור המסעות. כשהוציאים הקב"ה ממצרים, עד שהגיעו לארצם עברו מקרים רבים, עתים לטובה ועתים לרעה". וכשהיה בארץ רצוי שיקראו את המסעות, ובכל מסע ומסע שיקראו, יעלו בזיכרונם מה קרה להם באותו המקום. "וישימו על לב חסדי המקום, וגם [יזכרו] את הייסורים שסבלו בגלל מרדנותם, למען יעשו רק צדקה וטוב, לבתלי יחטאו" וכך יתענגו על מנוחתם וטיב חיהם בא"י ויזכרו להודות לה'.

מסע שאפשר ללמוד ממנו הרבה, הוא מסעו של ד"ר בנימין זאב הרצל